GESCHIEDENIS
v/d gietijzeren BRUGSE BANKVOET

Armand Decloedt

VOORWOORD

In de stad Brugge staan er verspreid over diverse pleinen, straten en vestingen 400 Brugse zitbanken met 800 gietijzeren bankvoeten.

Een groot aantal van die bankvoeten werden vanaf ca. 1950 tot 2015 geleverd aan de stad Brugge door de gewezen ijzergieterij Decloedt - Decov te Veldegem, waarvan ik bedrijfsleider was (vanaf 1987).

Door wie en wanneer werd die typisch Brugse bankvoet ontworpen?

Dit is één van de vragen die mij in 2013 gesteld werd door Stefanie Gilté, erfgoedonderzoeker voor onroerend erfgoed Vlaanderen, in het kader van een onderzoek voor de afdeling Onderzoek en Bescherming en waarop ik het antwoord niet kende.

Na het stopzetten van onze bedrijfsactiviteiten had ik de tijd om te pogen een antwoord te vinden op die vraag waarvoor Jan Anseeuw, archivaris in het Stadsarchief te Brugge, reeds enkele opzoekingen had gedaan in het Stadsarchief.

Dankzij zijn bereidwillige medewerking heb ik er diverse dossiers i.v.m. straatmeubilair vanaf 1895 nader kunnen onderzoeken.

Wat volgt is een weerslag van de gevonden antwoorden en misschien een weliswaar minuscule bijdrage aan de rijke geschiedschrijving van de stad Brugge.

Armand Decloedt

8 mei 2020

KRONIEK van het ONTSTAAN van de BRUGSE BANKVOET

Voorafgaand

Vóór de typisch Brugse bankvoet zijn intrede deed in Brugge en ook erna werden diverse bestaande modellen gebruikt .

Eén van die types was het model nr. 1 (zie afb. hieronder) van de gieterij Jos. Van Aerschot te Herentals.

Dit type wordt nog altijd geproduceerd in opdracht van en geplaatst door de stad Brussel en het Brusselse gewest !

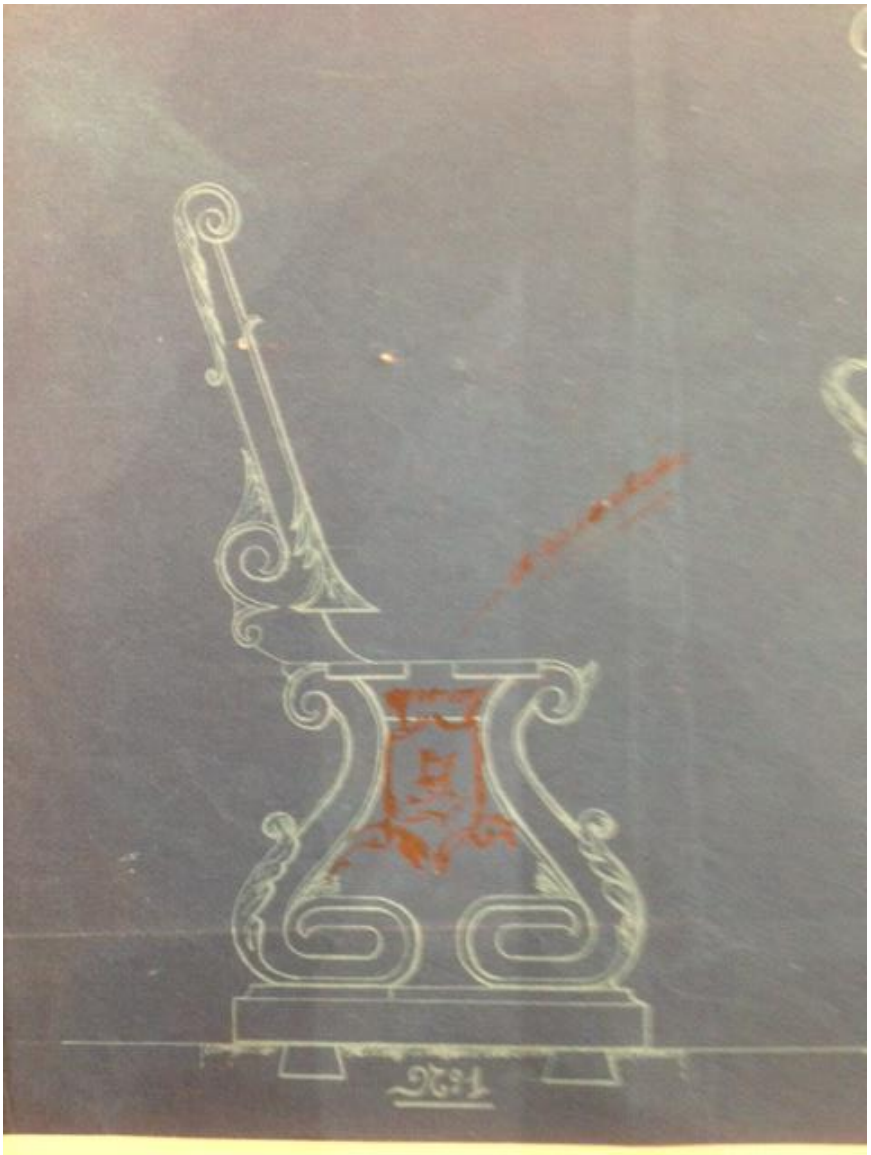

26.02.1904

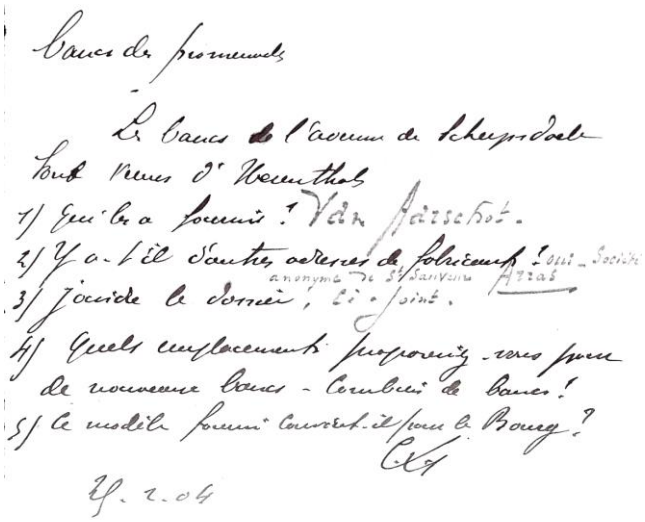

Bancs de promenade

Les bancs de l'avenue de Scheyndale sont venus d'Herenthals

1/ Qui les a fournis ? Van Aerschot.

2/ Y a-t-il d'autres ateliers de fabrique ? Soci. Société anonyme de St Sauveur Arras

3/ J'envoie le dossier, ci-joint.

4/ Quels emplacements proposeriez-vous pour de nouveaux bancs - Remplacement de bancs ?

5/ Le modèle fourni convient-il pour le Bourg ?

CK

26.2.04

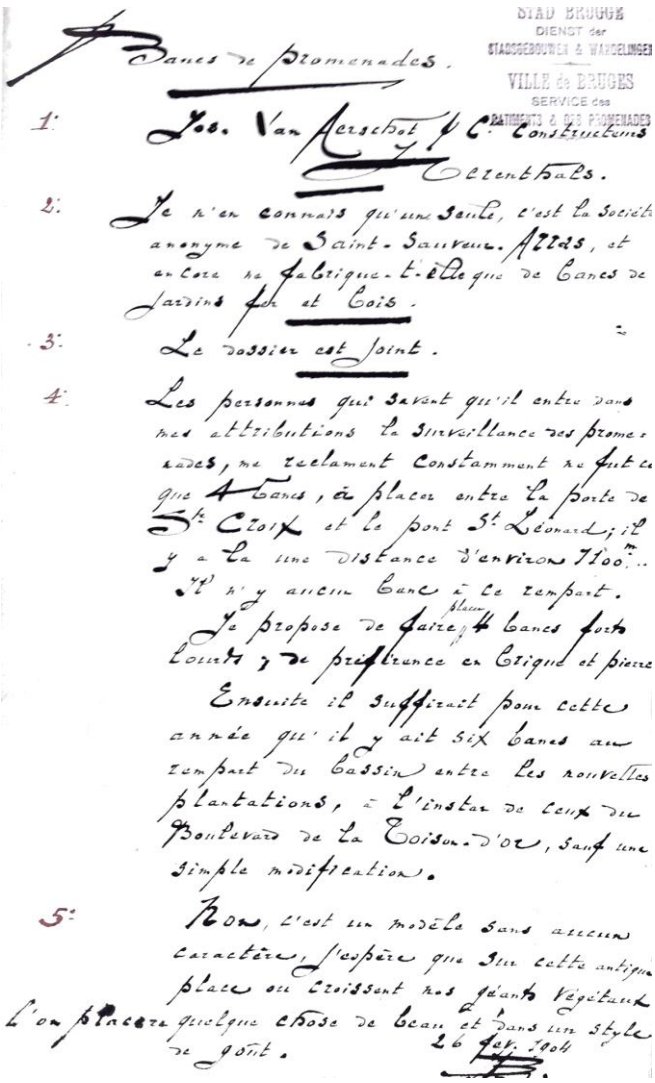

STAD BRUGGE
DIENST der
STADSGEBOUWEN & WANDELINGEN
VILLE de BRUGES
SERVICE des
BATIMENTS & des PROMENADES

Bancs de promenades.

1: Jos. Van Aerschot & Cie Constructeurs Herentals.

2: Je n'en connais qu'une seule, c'est la Société anonyme de Saint-Sauveur. Arras, et encore ne fabrique-t-elle que de bancs de jardins fer et bois.

3: Le dossier est joint.

4: Les personnes qui savent qu'il entre dans mes attributions la surveillance des promenades, me réclament constamment un petit nombre de bancs, à placer entre la porte de St Croix et le pont St Léonard; il y a là une distance d'environ 1100m. Il n'y a aucun banc à ce rempart.

Je propose de faire placer 4 bancs forts solides, de préférence en brique et pierre.

Ensuite il suffirait pour cette année qu'il y ait six bancs au rempart du bassin entre les nouvelles plantations, à l'instar de ceux du Boulevard de la Toison-d'or, sauf une simple modification.

5: Non, c'est un modèle sans aucun caractère, j'espère que sur cette antique place où croissent nos géants végétaux l'on placera quelque chose de beau et dans un style de goût.

26 fév. 1904

De stadsingenieur Clément Salmon vraagt aan zijn conducteur Bouchez of dat het type bankvoet dat al geleverd wordt door de gieterij Jos. Van Aerschot te Herentals (zie blz. 2) ook kan gebruikt worden voor de Burg?

Cond. Bouchez antwoordt dat hij hoopt dat we op dit eeuwenoud plein toch iets moois en in een smaakvolle stijl zullen plaatsen!

26.02.1904

Cond. Bouchez gaat blijkbaar onmiddellijk aan de slag want dezelfde dag heeft hij vijf ontwerpen klaar (althans volgens de datering op de tekeningen)?!

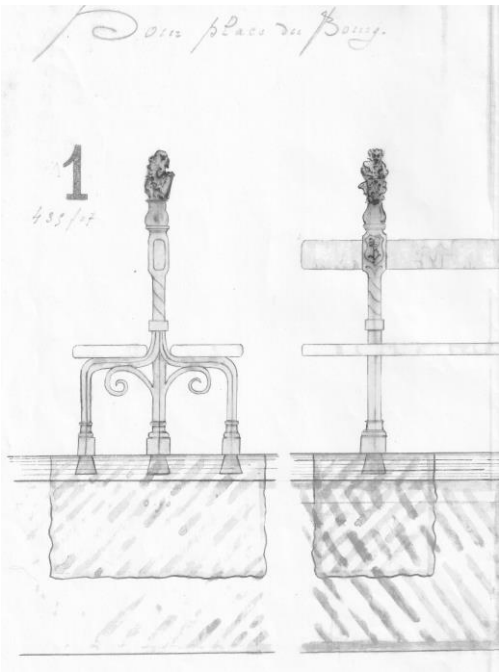

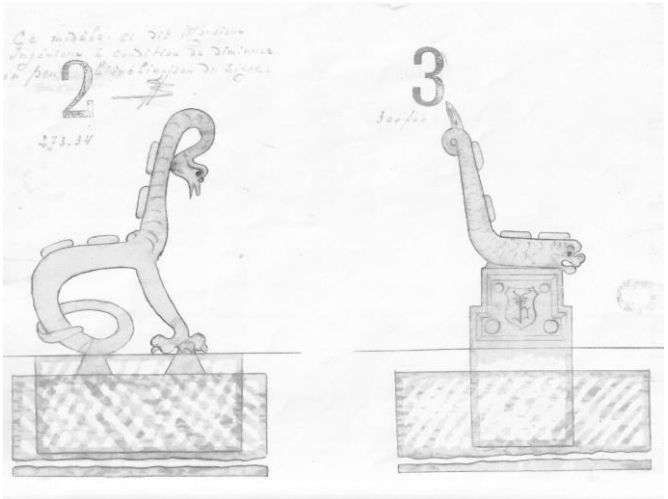

In ontwerp nr. 1 (hiernaast) heeft hij een Brugs Beertje verwerkt in de kop!

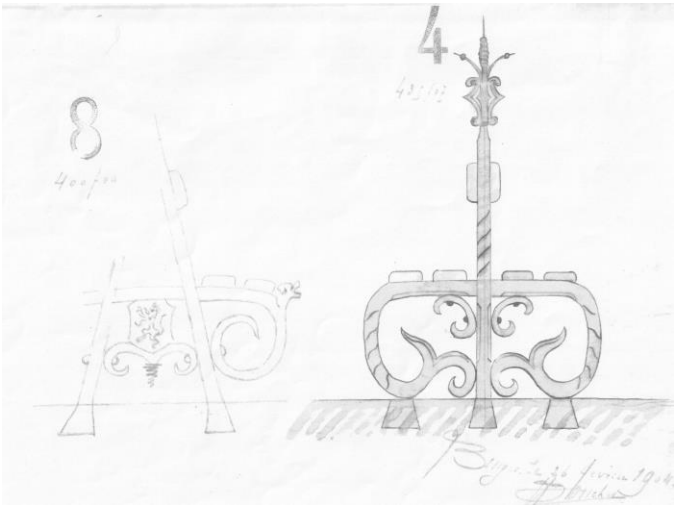

05.05.1904

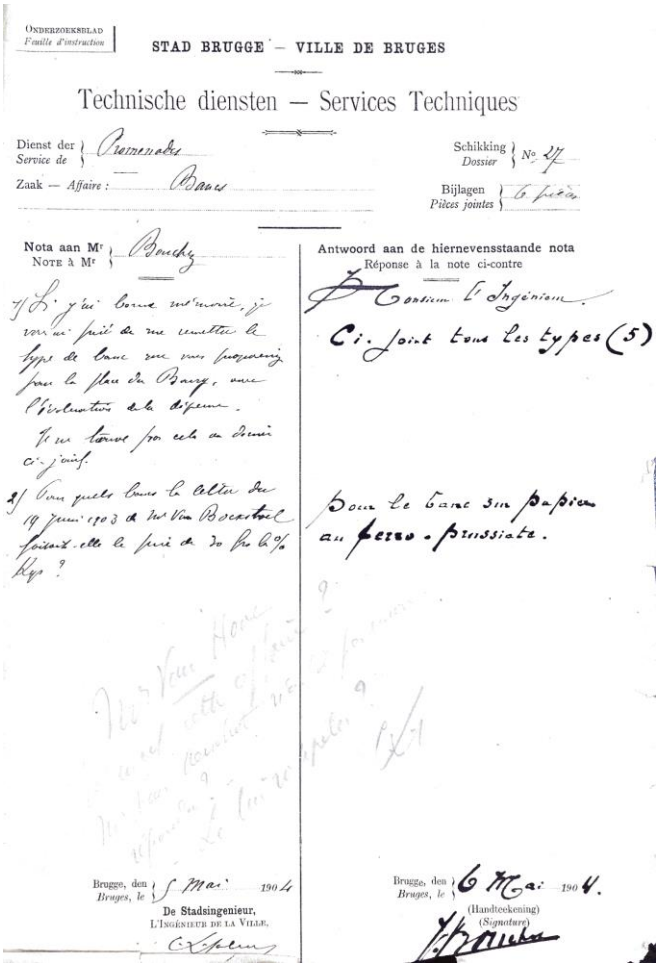
ONDERZOEKSBLAD
Feuille d'instruction

STAD BRUGGE — VILLE DE BRUGES

Technische diensten — Services Techniques

Dienst der / Service de: Promenades
Zaak — Affaire: Banc
Schikking / Dossier: N° 27
Bijlagen / Pièces jointes: 6 pièces

Nota aan Mr / Note à Mr: Bouchez

1/ Si j'ai bonne mémoire, je vous ai prié de me remettre le type de banc que vous proposerez pour la place du Burg, avec l'évaluation de la dépense.
Je ne trouve pas cela au dossier ci-joint.
2/ Vous quelle bonne la lettre du 19 juin 1903 de Mr Van Boxstael fournit-elle le prix de 30 fr 60 kg ?

Antwoord aan de hiernevensstaande nota
Réponse à la note ci-contre

Bonsieur l'Ingénieur
Ci-joint tous les types (5)

Pour le banc sur papier au ferro-prussiate.

Brugge, den / Bruges, le: 5 Mai 1904
De Stadsingenieur,
L'Ingénieur de la Ville,

Brugge, den / Bruges, le: 6 Mai 1904.
(Handteekening)
(Signature)

De stadsingenieur vraagt aan cond. Bouchez om hem het type bankvoet te bezorgen dat hij voorstelt voor de Burg.

Cond. Bouchez bezorgt een tekening van de vijf types (zie blz. 4).

09.07.1904

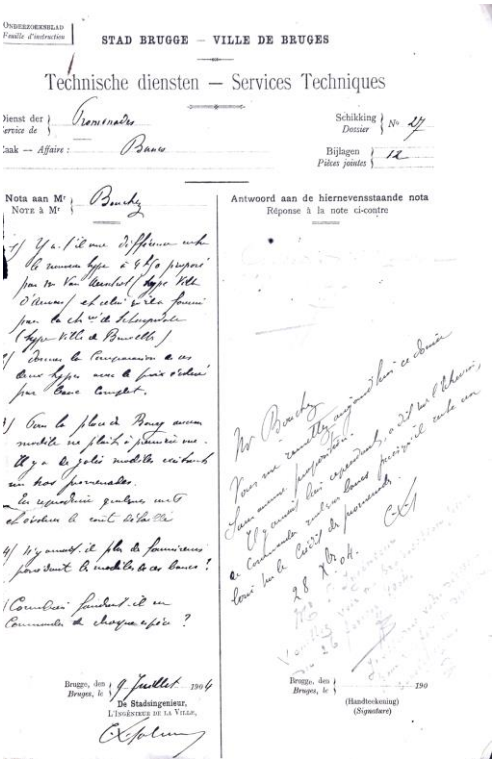
ONDERZOEKSBLAD
Feuille d'instruction

STAD BRUGGE — VILLE DE BRUGES

Technische diensten — Services Techniques

Dienst der / Service de: Promenades
Zaak — Affaire: Banc
Schikking / Dossier: N° 27
Bijlagen / Pièces jointes: 12

Nota aan Mr / Note à Mr: Bouchez

1/ Y a-t-il une différence entre le nouveau type à 4 1/2 proposé par Mr Van Hamstael (type Ville d'Anvers) et celui qui a été fourni par la Cie de Schlesinger (type Ville de Bruxelles)
2/ Donner la comparaison de ces deux types avec le prix d'achat pour banc complet.
3/ Que la place du Burg aurait mieux ne plaît à plusieurs ...
4/ Y a-t-il de la fonderie pour tout le modèle de ces bancs ?
(Condition faite et en commande de chaque espèce ?

Antwoord aan de hiernevensstaande nota
Réponse à la note ci-contre

Brugge, den / Bruges, le: 9 Juillet 1904
De Stadsingenieur,
L'Ingénieur de la Ville,

Brugge, den / Bruges, le: 190
(Handteekening)
(Signature)

De stadsingenieur meldt in zijn nota aan cond. Bouchez dat geen enkele van de modellen (van zijn vijf ontwerpen) hem op het eerste zicht aanstaat en dat er toch mooie bestaande modellen staan op de Brugse “promenades”!!

17.01.1905

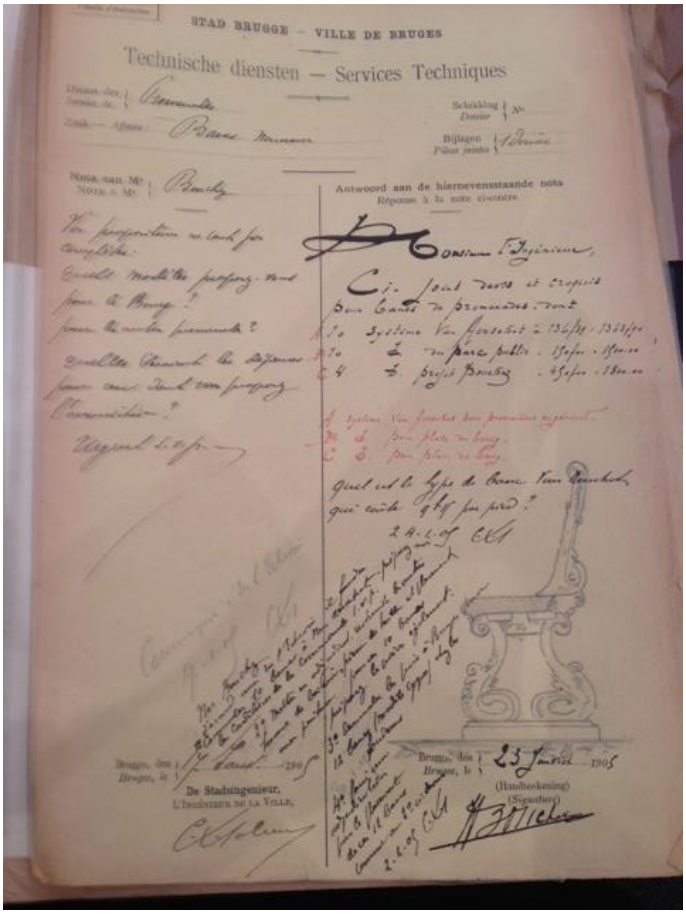
STAD BRUGGE — VILLE DE BRUGES

Technische diensten — Services Techniques

De Stadsingenieur,

De stadsingenieur vraagt aan cond. Bouchez welk type bankvoet hij voorstelt voor de Burg en voor de andere promenades.

Cond. Bouchez stelt (24.01.1905) voor om 10 banken type Van Aerschot (zie blz. 2) voor de “promenades en général”, 10 type “Parc Public” voor de Burg en 4 type “projet Bouchez” (?) voor de Burg te bestellen en voegt tekeningen (zie hieronder) bij van de twee laatste.

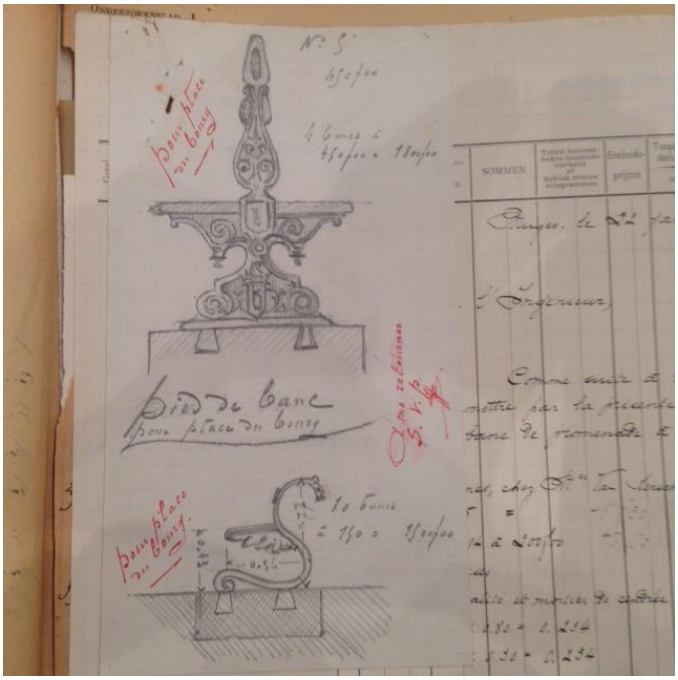

De bovenste tekening is die van het type “projet Bouchez” en de onderste is de eerste (?) tekening van de eerste versie van de typisch Brugse bankvoet.

Op 02.02.1905 heeft de stadsingenieur zijn akkoord aan cond. Bouchez om prijs te vragen aan de Brugse gieterijen voor 12 banken model zwaan (!) (“cygne”).

10.02.1905

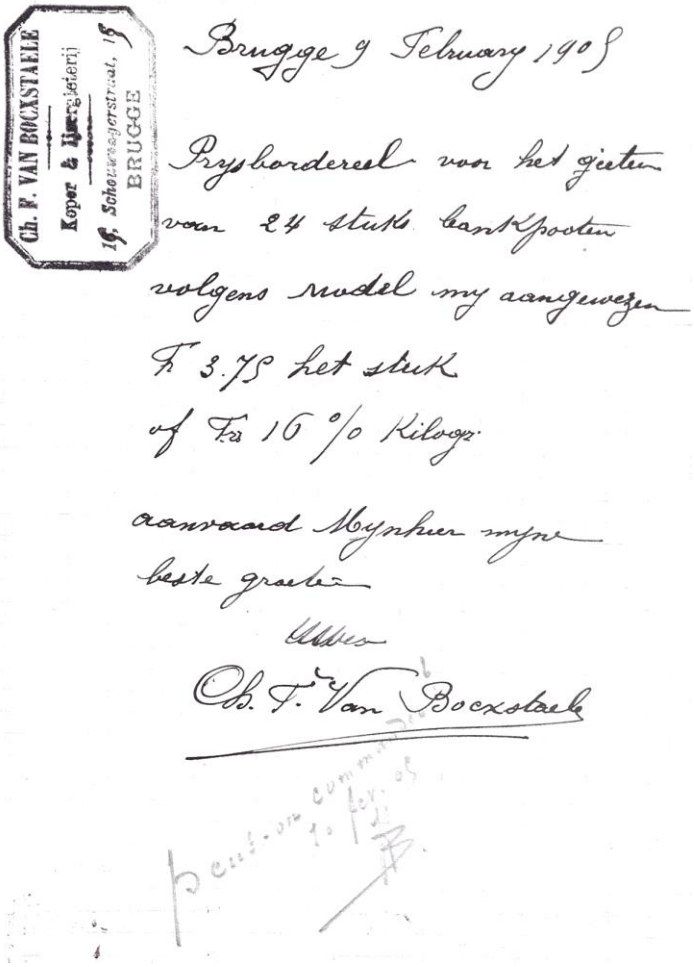

Cond. Bouchez vraagt prijs aan de Brugse gieterijen nl. “La Madeleine” De Cloedt-Fauvelle Boninvest, Schotte & Demaseure Coupure Brug en Van Bocxstaele Schouwvegersstr. en heeft zijn akkoord om aan die laatste te bestellen.

Bij de offertes van de gieterijen wordt verwezen naar het model dat hen moet ter beschikking gesteld worden voor uitvoering. Spijtig genoeg heb ik in het stadsarchief geen spoor kunnen vinden (bestelling / fact.) van een dergelijk model (in plaaster en/of hout).

21.03.1905

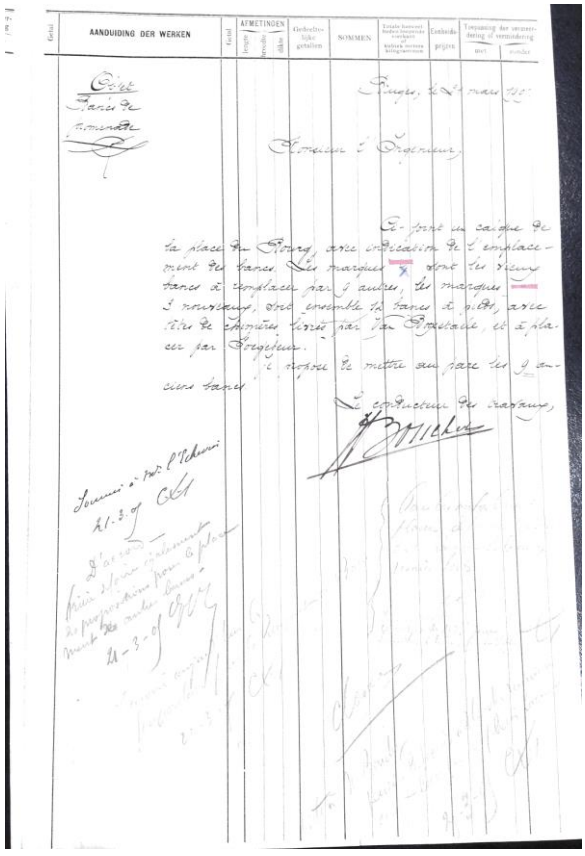

Cond. Bouchez maakt een plan (zie blz. 8) op met voorstel voor plaatsing van de 12 nieuwe banken op de Burg, dat door de stadsingenieur wordt goedgekeurd en ook voorgelegd aan de Schepen.

Cond. Bouchez spreekt in zijn toelichting over de bankvoeten met een chimeer kop (“*têtes de chimères*”) dit in tegenstelling met het zwaan model volgens de stadsingenieur (zie blz.6) ?

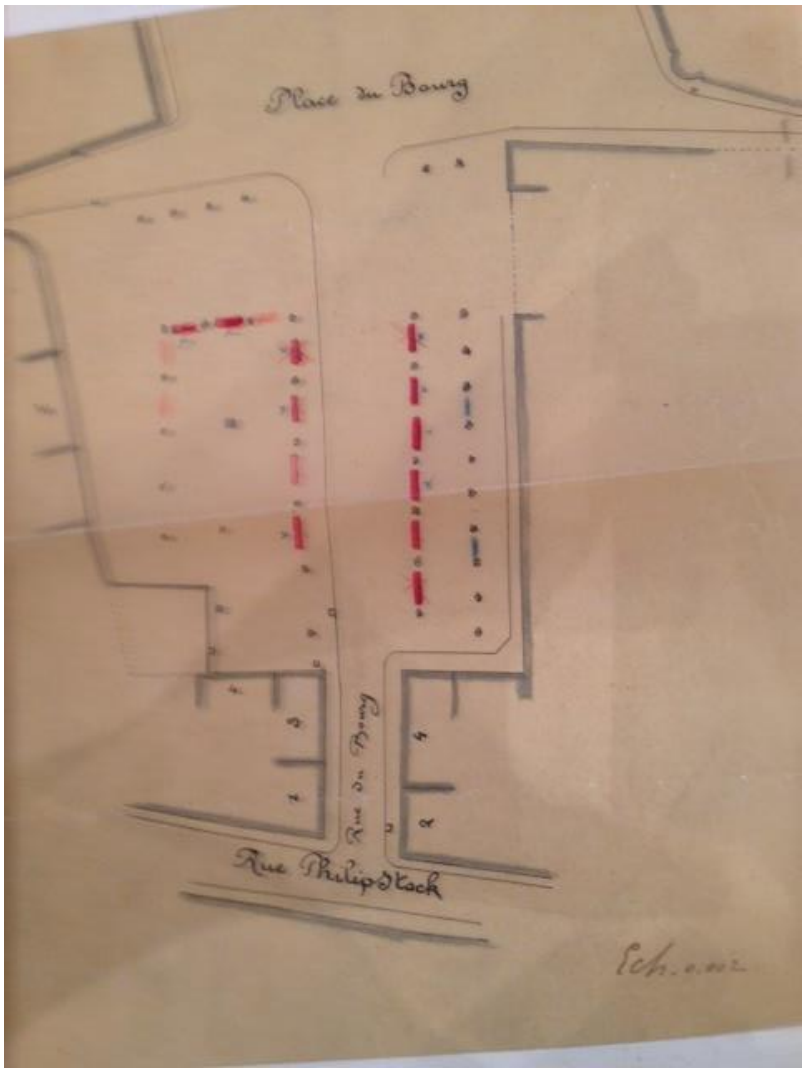

Conclusie :

De eerste typisch Brugse banken werden in 1905 geplaatst op de Burg!

Misschien mogen we ons gelukkig prijzen dat geen van de vijf ontwerpen van cond. Bouchez door de stadsingenieur Salmon aanvaard werd want anders zag het Brugse straatbeeld er anders uit?!

Uit latere (19.05.1906) correspondentie van cond. Bouchez met de stadsingenieur blijkt dat die nieuwe bankvoeten minder sterk zijn dan het type Van Aerschot (“ plus faible mais bon pour la place du Bourg” !).

ca. 1922

ca. 1935

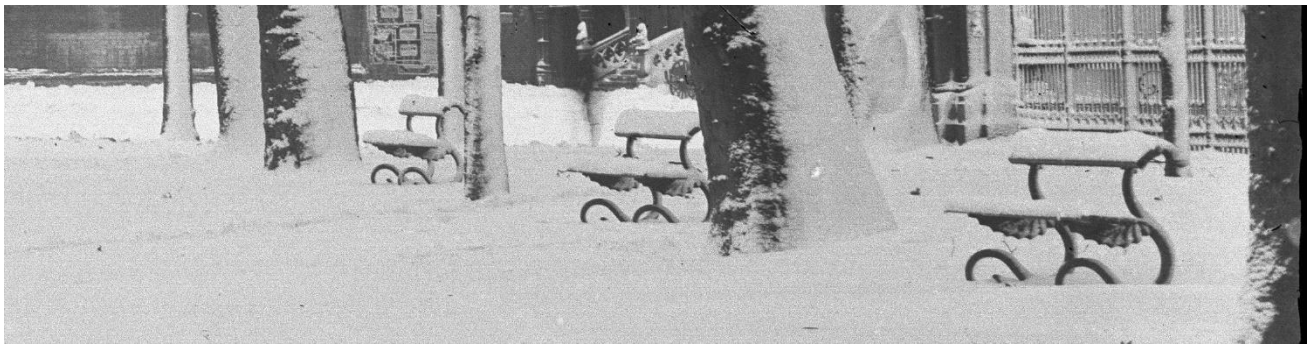

Bovenstaande details van foto’s van ca.1922 en ca.1935 uit de Beeldbank Brugge geven een idee van het uitzicht van de eerste versie van de Brugse bankvoet.

19.07.1951

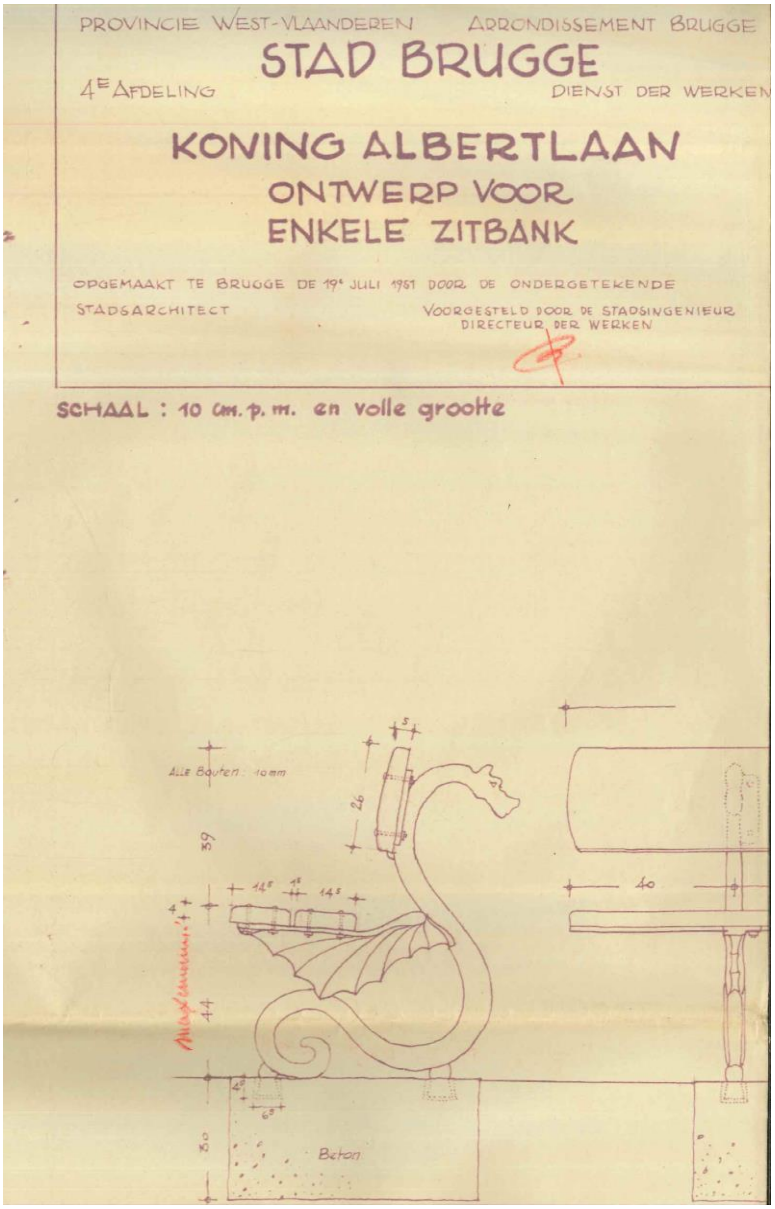

In 1951 werd een nieuw ontwerp gemaakt van de Brugse bankvoet.

Hierbij valt op dat in vergelijking met de eerste versie (zie blz. 6) de vleugels de onderkant van de staart raken en erop steunen zodat een sterkere (en zwaardere cfr. weegt +/- 40 kg/st.) bankvoet gerealiseerd werd.

ca. 1977 (= vóór heraanleg en verkeersvrij maken van Burgplein)

Op bovenstaande details van foto's uit de Beeldbank Brugge is te zien dat de banken vooraan (links en rechts) bankvoeten hebben van de eerste (ca. 1905) versie (cfr. vleugels raken niet de staart – zie blz.6) terwijl de andere banken voorzien zijn van bankvoeten type nieuwe (1951) versie (cfr. vleugels steunen op de staart – zie blz. 10).

In de hoop misschien een bankvoet van het oude type terug te vinden heb ik contact opgenomen met de Groendienst van Brugge maar blijkbaar zijn die oude bankvoeten, na een tijd gestapeld geweest te zijn in de oude werkplaats Vandercruyse, verschroot na het opruimen.

Heden

Volgens de foto hiernaast alsook volgens de maattekening hieronder van de huidige Brugse bankvoeten werd de vorm van de kop in de loop van de tijd een weinig aangepast t.o.v. het ontwerp van 1951 (zie blz.10).

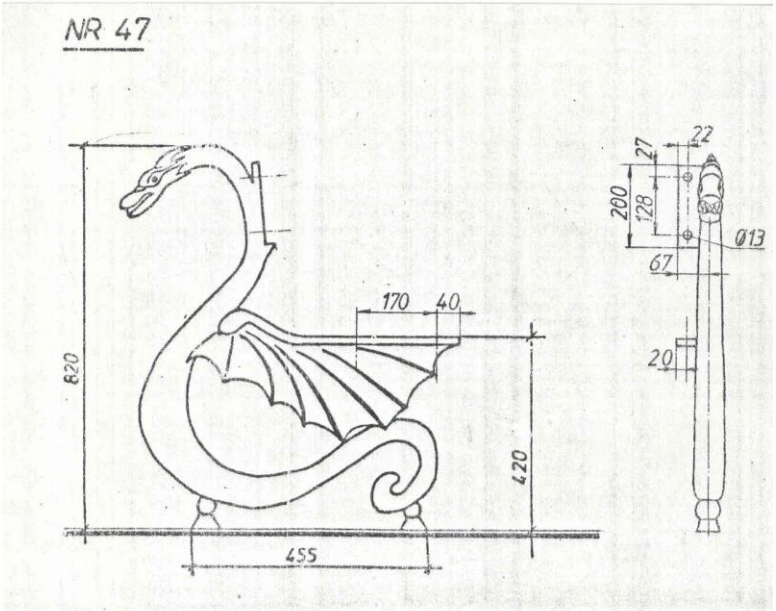

Is het een ZWANE(HALS)-, GRIFFIOEN-, CHIMEER- of DRAKEN- kop ???

Zoals uit voorgaande blijkt, bestaat er reeds sedert het eerste ontwerp van de Brugse bankvoet verwarring over zijn naam.

In een poging om enige verduidelijking te brengen, heb ik naast een foto (zie hieronder) van de huidige kop de kenmerken geplaatst van de verschillende ervoor gebruikte namen.

1) zwaan

2) griffioen

lichaam van leeuw en kop en vleugels van adelaar

3) chimeer

3 koppen (leeuw, draak en geit)

4) draak

lichaam van slang met vleugels en (meestal) vuurspuwende kop

Niettegenstaande velen in de Brugse bankvoet een zwaan willen zien, vermoedelijk gedreven door een onvervulde wens om meer zwanen in het Brugse straatbeeld te zien, is dit moeilijk hard te maken te meer daar cond. Bouchez zelf zijn ontwerp een chimeer kop noemde (zie blz.7).

Waarschijnlijk bedoelde cond. Bouchez met chimeer het algemeen begrip ervan als gemengd schepsel van meerdere lichamen of soorten?

In het beste geval kan de bankvoet dan beschouwd worden als een chimeer van een zwanehals met drakenkop en -vleugels en slangenstaart!

Het is hoe dan ook duidelijk dat enkel de draak enigszins de gelijkenis kan doorstaan met de Brugse bankvoet althans zeker met de huidige versie ?!

Of zou het een wyvern kunnen zijn???

De wyvern lijkt op een draak maar heeft slechts twee poten waardoor hij meer op een vogel lijkt.

Die poten worden dan ook vaak als vogelpoten afgebeeld.

Onze Brugse bankpoot heeft ook twee weliswaar kleine pootjes (steuntjes)?!

De wyvern is een symbool dat veel voortkomt in ornamenten uit de Victoriaanse periode.

ornament uit de Macfarlane's cataloog uit 1882

zitbank in de Valley Gardens
Harrogate ca. 1880

cond. Bouchez was blijkbaar erg onder de indruk van die Victoriaanse stijl bij het ontwerpen van de Brugse bankvoet (zie blz.4)!